

СВІТЛА ДОЦІВАННЯ

НАУКОВО-МЕТОДИЧНЕ ВИДАННЯ

№1(91)

2002

СВІТА ДОНЬАСУ

НАУКОВО-МЕТОДИЧНЕ ВИДАННЯ

Зміст

Модернізація освіти

- Вивчаємо економічні дисципліни
Скороход Н. М. Методичні матеріали з курсу макроекономіки для учнів 10-х класів (частина IV)5
- Вивчаємо алфавіт життя
Роман С. В., Міквабія З. І. Викладання основ біологічної хімії в школі за сучасних умов (ч. 2. Вимоги до знань та вмінь учнів)..16

Краєзнавство

- Історія рідного краю
Красильников К. И., Апареева Е. К. Парк-музей древнього камнерезного мистецтва — сторінки історії краю20
- Етнографія рідного краю
Магрицька І. В., Казаков Ю. М. Весільний обряд на східній Слобожанщині (етнографічний опис).....27

Методика. Практика. Досвід.

- На уроках рідної мови
Горошкіна О. М. Форми навчання української мови в старших класах середніх освітніх закладів природничо-математичного профілю32
- На уроках української літератури
Пінчук Т. С., Серебрянська М. І. Проблеми виховання та моралі у творчому доробку Т. Шевченка та Б. Грінченка.....41
- На уроках російської мови
Швырка В. Н. Искусствознание на уроках словесности (фрагменти уроков).....46
- Вивчаємо іноземні мови
Фуклява Г. О., Павлова Ю. С. Використання поетичного тексту на уроках англійської мови.....51
- На уроках фізики
Проказа О. Т., Марченко О. І., Гречка О. О. Навчально-пізнавальні суперечності як передумова проблемних ситуацій на уроках фізики.....53

№1 (91)
2002

Засноване у 1922 році
Свідоцтво про державну
реєстрацію КВ № 4830
видає Державним коміте-
том інформаційної політи-
ки, телебачення та радіо-
мовлення України 24.01.
2001 року.

Журнал ліцензований ВАК
України за педагогічним
напрямком.

ЗАСНОВНИК
І ВИДАВЕЦЬ:
Луганський державний
педагогічний
університет імені Тараса
Шевченка

СКЛАД
РЕДАКЦІЙНОЇ
КОЛЕГІЇ:

Головний редактор
Курило В.С.

Заступник головного
редактора
Харченко С.Я.

Члени редакційної ради:

Алфімов В.М.
Беляєв Б.В.
Бур'ян М.С.
Ваховський Л.Ц.
Галич О.А.
Левченя В.А.
Меженський О.М.
Недайнова Т.Б.
Омельченко О.П.
Хриков Є.М.
Черв'якова Н.І.
Шевченко Г.П.
Лобода С.М.

(технічний редактор)
коректори:
Магрицька І.В.,
Розсоха В.О.

При оформленні номеру
використані фото
Хромушина Ю.М.

МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ

ДЛЯ УЧНІВ 10-х КЛАСІВ

(ПРОДОВЖЕННЯ, Ч. IV)

СКОРОХОД Н. М.,
кандидат економічних наук

Тема 7. Фінансові ринки в загальному кількісному обороті. Як лікувати «хворобу» взаємних неплатежів

ФІНАНСИ і фінансові ринки. Державний бюджет. Державні витрати. Дефіцит державного бюджету. Державний внутрішній борг та шляхи його погашення. Кредит, його особливості. Форми кредиту. Банки. Банківська система. Функції, види банків. Небанківські фінансові посередники: позико-ощадні асоціації, страхові компанії, кредитні спілки, пенсійні фонди, взаємні фонди грошового ринку. Грошово-кредитна політика, її цілі. Основні категорії (словничок):

Фінансові ринки – сукупність ринкових інститутів, які направляють потік грошових засобів від власників до позичальників.

Державний бюджет – фінансовий план, у якому визначені доходи та витрати держави.

Державний борг – сума заборгованості держави по кредитних операціях.

Кредит – надання в борг товарів або грошей.

Трансфертні платежі – видатки держави населенню пенсій, допомоги особам із низькими доходами, допомога по безробіттю тощо.

Банки – фінансові підприємства, що здійснюють операції з грошовими засобами для кредитування економіки.

Фінансові посередники – є часткою фінансової системи, в якій засоби переправляються від кредиторів до позичальників. Вони збільшують розміри грошових фондів, випускаючи свої власні боргові зобов'язання.

Трансакційні зобов'язання – чекові рахунки, що є в розвинутих країнах основним засобом обігу.

Питання, що пропонуються для практичного заняття:

1. “Канали” фінансових ринків. Де утворився тромб?

2. Сальдо державного бюджету. Коли неминучий “мінус”?, а коли – “плюс”?

3. Комерційні банки. Як провести більш активно пасивні операції?

Темі рефератів:

1. Банк? Позико-ощадний інститут? Справа не в назві.

2. Комерційні банки в нашій області. Чим вони зайняті?

Література:

1. Долан Эд. Дж. Кэмпбелл К. Дж., Кэмпбелл Р.Дж. Деньги, банковское дело и денежно-кредитная политика. М. – СПб., 1993.

2. Хейне П. Экономический образ мышления. – М., 1992. – Гл. XIX.

МОДЕРНІЗАЦІЯ ОСВІТИ

-В
И
В
Ч
А
Є
М
О
Е
К
О
Н
О
М
І
Ч
Н
І
Д
И
С
Ц
И
П
Л
І
Н

3. Рыночная экономика. Учебник. – М.: Соминтек, 1992 – Т. I. - Ч. II- XIII - № 5.

4. Гумеров Ф. Финансовая система и организация финансового рынка // Экономические науки. – 1991 - № 12.

5. Орналук-Малицкая Л. Страховые организации при переходе к рынку // Экономические науки. – 1991 - № 10.

6. Ткачук И. Финансовые ресурсы региона и их формирование // Экономика Украины – 1992 - №10.

Додатково.

Тести задачі, що пропонуються для практичних та індивідуальних занять:

Правильно/неправильно. Дайте відповідь.

1. Сума закупів та трансферних платежів утворює державні доходи.

2. Державний бюджет включає тільки ті доходи, які надходять до держави.

3. Банківські операції поділяються на активні та пасивні.

4. Державний бюджет України за 2000 рік не був дефіцитним.

5. Фінансові ринки складаються тільки з каналів "прямого" фінансування.

6. Головною ціллю грошово-кредитної політики є забезпечення нестабільних цін.

7. Фіскальна політика – політика в галузі оподаткування та державних витрат.

8. Державний внутрішній борг – сукупна кількість випущених в обіг урядових цінних паперів.

9. Позико-ощадні асоціації, страхові компанії, кредитні спілки належать до банків.

10. У випадку перевищення в державному бюджеті доходів над витратами має місце дефіцит бюджету.

11. Банківська система включає державний (центральный) банк і комерційні банки.

Виберіть правильну відповідь.

1. Із перелічених функцій виділіть ті, які характеризують діяльність комерційних банків:

- а) посередництво в кредиті;
- б) емісія банкнот;
- в) кредитування промисловості;

г) цільове кредитування;

г) політичні позики;

д) позики під заставу нерухомості;

е) угоди з цінними паперами уряду;

е) комп'ютерні послуги;

ж) обмін іноземної валюти;

з) випуск кредитних карток і продаж доконтрактних чеків.

2. Як визначень можна віднести до характеристики простого векселя:

а) позичальник пропонує деяку заставу для одержання позики;

б) письмове підписане зобов'язання сплатити певну суму грошей у певний момент часу в майбутньому;

в) позика для надання якої банк не вимагає від позичальника ніякої застави;

г) короткострокові позики, які видаються господарським агентом для фінансування покупки товарно-матеріальних цінностей;

д) позика, номінальна величина якої більше тієї величини, яка фактично передається в розпорядження позичальника банком у момент видачі позики.

3. Згрупуйте етапи в доходну і витратну частини державного бюджету.

- 1 – прибутковий податок;
- 2 – державне соціальне страхування;
- 3 – державні позики;
- 4 – доходи зовнішньоекономічної діяльності;

5 – податок на прибуток підприємства;

6 – акцизний збір;

7 – соціальне забезпечення;

8 – витрати на управління і оборону;

9 – державна допомога багатодітним та самотнім матерям;

10 – податок з обороту;

11 – витрати на соціально-культурні заходи і науку;

12 – податок на додану вартість.

4. Що з названого представляє собою активи банків?

а) вклади до запитання, акції та резерви;

б) готівкові гроші, власність і резерви;

в) готівкові гроші, власність і акції;

г) готівкові гроші, акції і вклади до запитання;

- г) резерви, позики і акції;
5. Норма обов'язкових резервів банку:
а) уводиться насамперед як засіб обмеження грошової маси;
б) уводиться як засіб застереження від вилучення вкладів;
в) складає середню величину маси грошей, необхідних задоволення потреб населення;

г) зараз не використовується;
г) жодна з відповідей не є правильною.
6. Термін "операції на відкритому ринку" означає:

- а) діяльність комерційних банків по кредитуванню фірм і населення;
б) діяльність центрального банку по наданню позик комерційним банкам;
в) вплив на рівень процентних ставок, здійснюваний зростанням або зниженням загального розміру позик, які надаються комерційними банками;

г) операції центрального банку, що приводять до збільшення або зменшення загальної величини поточних рахунків комерційних банків.

г) діяльність центрального банку по купівлі-продажу державних цінних паперів.

7. До яких економічних наслідків може призвести державний борг?

- а) скорочення виробничих можливостей національної економіки;
б) збільшення сукупних національних витрат;
в) всі наведені відповіді правильні.

8. Дефіцит державного бюджету утворюється в тих випадках, коли:

- а) сума активів держави перевищує її обов'язки;
б) сума витрат держави перевищує суму податкових надходжень;
в) витрати держави зменшуються;
г) сума податкових надходжень скорочується;
г) обов'язки держави перевищують його активи.

Порівняйте.

1. Порівняйте грошові агрегати M1 і M2 та її параметри

A – параметри M1: готівкові та транзакційні депозити, у т.ч. вклади до запитання та інші чекові депозити.

Б – параметри M2: готівкові гроші, транзакційні депозити, взаємні фонди грошових ринків, депозитні рахунки грошового ринку, ощадні вклади, термінові вклади, односторонні угоди про зворотний викуп, односторонні позики в євродоларах та інше.

2. Порівняйте кошти, залучені в бюджет для фінансування державних витрат, виділяючи тут вирішальне джерело:

- А – ресурси держбанку (позиковий фонд);
Б – ресурси держстраху;
В – тимчасово запозичені кошти із залишків бюджету минулих років та оборотної касової готівки.

3. Як зняття готівок із поточних рахунків впливає на

- а) – грошову масу;
б) – банківські ресурси;
в) – надлишкові резерви?
Дайте коментар проблеми.

1. Відомо, що фінанси охоплюють відносини з приводу руху грошових засобів в процесі суспільного відтворення. Кредит теж є формою руху грошових засобів. Чи тотожні поняття фінансів та кредиту. Обґрунтуйте відповідь.

2. Багатох людей хвилюють розміри державного боргу. Уявіть, що Центральний банк скупив всі існуючі на ринку державні цінні папери, так що держава стала боржником тільки самої себе. Як це можна було б зробити? Що відбулось би в результаті?

3. Як впливає фіскальна політика на грошову?

а) За яких обставин великий бюджетний дефіцит не супроводжується зростанням грошової маси?

б) Що відбудеться, якщо уряд намагатиметься позичити гроші для фінансування великого бюджетного дефіциту, а Центральний банк вирішуватиме в цей же час проводити "жорстку" грошову політику, не дозволяючи комерційним банкам збільшувати резерви?

в) Припустимо, що уряд одержав великий бюджетний надлишок (доходів над витрата-

Вми) і використав його для погашення частини державного боргу. Подумайте, що може бути з попитом на кредит комерційних банків? Як у результаті зміниться величина грошової маси?

4. Якщо Ви є управляючим банку і ваш коефіцієнт "капітал-активи" впав нижче, ніж це рекомендовано органами державного регулювання банківської сфери. Як ви можете підвищити коефіцієнт?

5. Припустимо, що Ви банківський службовець і проводите переговори про надання позики з якимось бізнесменом. Обговоріть, які умови ви могли б включити в договір про надання такої позики для того, щоб забезпечити максимальний режим безпеки для банку (тобто мінімізувати ризик непогашення позики в строк)?

Задачі:
1. На капітал в 100 тис. дол., наданого в позику, одержаний річний прибуток у вигляді процента в сумі 6 тис. дол. Чому дорівнює норма процента? Чим відрізняється середня норма процента від ринкової норми процента?

2. В обігу знаходяться акції номінальною вартістю 100 тис. грн. кожна. Протягом року на кожен акцію одержано дивіденд в розмірі 10 тис. од. Норма банківського процента – 5%. Визначте курс акції.

3. У підприємство вкладений капітал вартістю 100 млн. грош. од., випущено 1 млн. акцій по 100 тис. грош. од. За рік одержано чистий прибуток у сумі 6 млн. грош. од. Норма процента дорівнює 30%. Визначте курс акцій та засновничий прибуток.

4. Банк має 200 тис. дол. у вигляді депозитів і 20 тис. дол. у вигляді резервів. Визначте розміри обов'язкових та надлишкових резервів банку, якщо рівень обов'язкових резервів дорівнює 5%.

5. Клієнт І-го банку вкладає в нього чек на 1 млн. грн., виписаний на 2-й банк. Заповніть рахунки банків.

Активи	Пасиви і власний капітал банку	Активи	Пасиви і власний капітал банку
--------	--------------------------------	--------	--------------------------------

Резерви + 1 млн. грн.	Депозити + 1 млн. грн.	Резерви	Депозити
-----------------------	------------------------	---------------	----------------

"Всі банки"

Активи	Пасиви і власний капітал банку
--------	--------------------------------

Резерви.....	Депозити.....
--------------	---------------

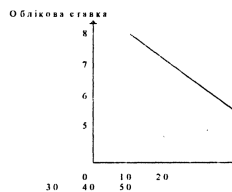
6. Покажіть, як зміняться активи і пасиви комерційного та Центрального банків, якщо банкієнт по продажу автомобілів зняв 200 млн. од. готівкою зі свого рахунку в комерційному банку, який потім одержує додаткову готівку, знявши гроші зі свого рахунку резервів у центральному банку?

7. Як зміняться активи та пасиви банку, якщо клієнт використає позику в 50 тис. грн. для придбання меблів, виписавши чек агенту по продажу меблів, який депонує цей чек у комерційному банку?

8. Власник кафе, розміщеного біля банку, вкладає 1000 грош. од. – денну виручку — в цей банк. Як ця операція відбивається на активах та пасивах банку і на сукупних резервах та депозитах всіх банків?

9. Норма обов'язкових резервів комерційних банків складає 20% від суми вкладів до запитання. Припустимо, що вкладники збільшують суму засобів на вкладах до запитання в комерційному банку на 100 тис. грош. од. Як це вплине на величину банківських резервів? На яку суму банк повинен збільшити обсяг надання позик?

10. Банківська система не має надлишкових резервів. Загальна сума обов'язкових резервів складає 50 млн. грн., а загальна величина вкладів до запитання дорівнює 200 млн. грн. Визначте, використовуючи малюнок, суму позик із Центрального банку, якщо облікова ставка дорівнює: а) 7%, б) 5%. Яка норма обов'язкового резерву?

11. Визначте, використовуючи таблицю, характер та розмір бюджетного сальдо при обсягу ВВП, що дорівнює 1 млрд. 100 тис. грош. од., який досягається за умови повної зайнятості;

ВВП	Сума податкових надходжень в млрд. грош. од.	Державні витрати
800	300	260
900	230	260
1000	260	260
1100	300	260

Тема 8. Держава в макроекономіці. Чи можна їй довіряти? Про що свідчить сумний управлінський гумор?

Ефективність, справедливість, стабільність – основні цілі держави. Господарський механізм. Антимонопольна та антиінфляційна діяльність держави. Державна політика зайнятості. Податки. Фіскальна політика. Кредитно-грошова політика держави. Платіжний баланс. Державний монополізм. Державне регулювання економіки.

Основні категорії (словничок):

Держава - політична організація суспільства; основне знаряддя влади; певна територія, на яку поширюється ця система влади і права.

Податки - обов'язкові платежі, які стягуються державою з фізичних та юридичних осіб.

Фіскальна політика – заходи щодо зміни оподаткування та структури державних закупок із метою впливу на економіку.

Грошово-кредитна політика – урядова політика, що впливає на кількість грошей, які знаходяться в обігу.

Платіжний баланс – співвідношення (баланс) платежів, виплачених за дону за певний період. Він включає в себе і торговельний баланс.

Державні витрати – сума державних закупок і трансфертних платежів.

Питання, які пропонуються для практичного заняття:

1. Державне регулювання та ефективність економіки. Де шукати резерви?

2. Програми підтримання рівня доходів і соціального забезпечення. Чи стає бідних менше?

3. Цілі грошово-кредитної політики. Ким

руйнуються стрункі плани Міністерства фінансів?

Теми рефератів:

1. Оподаткування. Яке вибрати – прогресивне чи регресивне?

2. Регіональна політика соціальної справедливості. Як у нас?

Література:

1. Брагинский С.В., Певзнер Я.А. Политическая экономия: дискуссионные вопросы, пути обновления. – М., 1991. – Ч. III. – Гл. II, III.

2. Долан Эд. Дж. Кэмбелл К.Д., Кэмбелл Р. Дж. Деньги, банковское дело и денежно-кредитная политика. – М.–СПб., – 1992 – Гл. I; XX.

3. Хейне П. Экономический образ мышления. – М., 1992. – Гл. XIX.

4. Эклунд К. Эффективная экономика. Шведская модель /Экономика для начинающих и не только для них / - М., 1991. – Ч. III – Гл. II; III.

5. Автономов В., Голдстин Э. Экономика для школьников: Учебное пособие // Российский экономический журнал. – 1994. - №5-6; 7-8.

6. Реферат учебника П. Самуэльсона и В. Нордхауза “Экономикс”. Экономические науки. – 1990. - №10-15; №1.

7. Рыночная экономика: Учебник. – М., 1992 – Т.1. – Ч. II. - Гл. XI; XII.

8. Народне господарство України 1992. – К., 1993.

Тести, задачі рекомендовані для практичних та індивідуальних занять:

Правильно/неправильно. Дайте відповідь.

1. Сума державних закупок та трансфер-

- В
И
В
К
Ч
А
Є
М
О
Е
К
О
Н
О
М
І
Ч
Н
І
Д
И
С
Ц
И
П
Л
І
Н
И
- них платежів утворює державні витрати.
2. Державний бюджет включає тільки ті доходи, які надходять державі.
3. Державне планування здійснюється не відповідним чином, тому від нього треба відмовитись.
4. Уряд повинен допомагати соціально справедливому розподілу ресурсів.
5. Трапляється, що найбільші податки сплачують бідні.
6. Після того, як США зіткнулись з голодом у 60-ті роки, урядом була розроблена програма продовольчих талонів.
7. Управління економікою через економічні інтереси є ознакою адміністративного управління.
8. Інфляція збільшує реальну вартість номінального державного боргу.
9. Підсумки платіжного балансу країни завжди дорівнюють нулю.
- Виберіть правильну відповідь:
1. Політика "суспільного вибору" вивчає питання:
- а) що купується урядом?
 - б) для кого призначені державні витрати і цілі?
 - в) як виробляти урядові товари?
 - г) всі попередні відповіді правильні;
 - г) всі попередні відповіді неправильні.
2. Державне регулювання економіки необхідно, тому що:
- а) про цю необхідність писав К. Маркс;
 - б) на цьому наполягав Дж.М. Кейнс;
 - в) ринковий механізм не справляється з регулюванням економіки.
 - г) погано працює попит та пропозиція;
 - г) не тільки ціни визначають попит та пропозицію.
3. Держава суттєво впливає на загальний кругообіг продуктів за допомогою:
- а) виборчого права;
 - б) фінансової політики;
 - в) встановлення норм моральної поведінки;
 - г) грошово-кредитної політики;
 - г) організації служб охорони порядку та безпеки;
 - д) правильні відповіді б) і г).

4. Яскраво виражена антиінфляційна фінансова політика передбачає:

- а) підвищення рівня оподаткування та скорочення державних витрат;
- б) скорочення і податкових надходжень, і державних витрат;
- в) зростання податків та державних витрат;
- г) зниження податків та зростання державних витрат;
- г) стабільний рівень і державних витрат, і податкових надходжень.

5. Якщо уряд передбачає підвищити рівень реального ВВП, воно може:

- а) знизити податки;
- б) знизити обсяг державних закупок товарів та послуг;
- в) зменшити трансферні платежі;
- г) знизити рівень бюджетного дефіциту;
- г) правильні відповіді а) і г).

6. Державний борг виступає як зобов'язання держави перед платниками податків. Це викликано тим, що:

- а) тільки платежі процентів представляють собою економічний тягар;
- б) офіційні дані переменшують розміри державного боргу;
- в) основна маса державних облігацій належить громадянам країни та національним фірмам;
- г) державний борг дорівнює сумі активів держави;
- г) громадяни є одержувачами трансфертних платежів.

7. З точки зору прибічників теорії "економіки споживання" стагфляція — результат:

- а) надмірно високого рівня оподаткування;
- б) відсутності державного регулювання;
- в) зрушення кривої Філіпса;
- г) непередбаченої інфляції;
- г) правильні тільки відповіді а) та г).

Дайте коментар проблеми

1. Теорія суспільного вибору, зокрема відзначає, що спроби урядових органів запобігти фіаско ринку не обов'язково дадуть позитивні результати. Чому так виходить?

2. Поясніть твердження: обидва інститу-

ти – ринок і держава — суттєві. Управляти економікою при відсутності того або іншого все одно, що намагатись аплудувати однією рукою.

3. Державне регулювання економіки здійснюється не тільки економічними методами, а й адміністративними. Чому не можна обійтись без адміністративних методів регулювання? Яким, на ваш погляд, повинно бути співвідношення економічних та адміністративних методів у господарському управлінні?

4. К. Маркс писав, що розвиток акціонерної справи “призводить до встановлення монополії, і тому вимагає державного втручання” (Твори, т. XXV – Ч. I. – С. 481-482). Як ви розумієте це твердження?

5. Прокоментуйте висновок Дж.М. Кейнса: “Держава повинна взяти на себе функції зважування граничної ефективності капітальних благ із точки зору тривалих перспектив на підставі загальних соціальних вигод і взяти відповідальність за пряму організацію інвестицій” (Общая теория занятости, процента и денег. – М., – 1978. – С. 229.)

6. Чи згодні ви з тим, що визначальною рисою сучасної економіки є управління всім господарським життям з єдиного центру.

7. Одним з суттєвих моментів державного господарського механізму є планування. Проте планування далеко не завжди і не скрізь здійснювалось і здійснюється належним чином. Чи означає це те, що необхідно відмовитись від планування зовсім?

8. Для вирішення проблеми нерівності та бідності формується відповідний механізм перерозподілу національного доходу і складаються програми підтримки рівня доходів і соціального забезпечення. Чому бідних не стає менше?

9. Практично у всіх країнах застосовуються системи продовольчих талонів. Із чим це пов'язано? Чому бідних не стає менше? Назвіть плюси й мінуси систем продовольчих талонів.

10. З метою покращення системи допомоги бідним пропонується перейти до від'ємного податкового податку. Що явля-

є собою ця система? Чи не буде від'ємний податковий податок знижувати інтерес бідних сімей до праці?

11. Крива Філіпса, характерна для економіки країни “А”, зміщується вгору праворуч. Оцініть правомірність висловлюваних думок відносно ситуації, яку відбиває зрушення:

а) член парламенту – ліберал стверджує, що це зрушення означає збільшення безробіття;

б) член парламенту – консерватор стверджує, що це зрушення означає зростання інфляції;

в) прем'єр-міністр країни стверджує, що незважаючи на це зрушення, його уряд буде знижувати і рівень безробіття, і рівень інфляції.

12. Яка різниця між зниженням цін із метою залучення клієнтів і зниженням цін із метою встановити монополію?

13. Прибічники державного регулювання часто доводять свою правоту, звинувачуючи “необмежену” і невгамовну конкуренцію. Чи може конкуренція бути “необмеженою”? Який зміст вкладається в це поняття?

14. Критики державного регулювання часто прагнуть довести переваги вільного ринку. Чи є ринок “невільним”, якщо на ньому діють закони, що забороняють використання фальшивих мір та ваги, брехливої реклами. Де б ви провели межу між “вільними” та регульованими ринками?

15. П. Самуельсон розрізняє три основних економічних функції держави: ефективності, справедливості і стабільності. Порівняйте названі функції. Яка з них є центральною?

Задачи:

1. Як зміниться рівноважний реальний обсяг чистого національного продукту, якщо обсяг державних закупок товарів та послуг збільшиться на 20 дол.? Середня схильність до споживання дорівнює 0,8?

Ставка процента (%) 8, 7, 6, 5, 4

Планові чисті інвестиції (грош. од.) 150, 140, 165, 190, 215

2. У таблиці наведені дані, що відображають реальні обсяги чистого національного продукту (ЧНП) та величину чистих податкових надходжень (у грош. од.) припустимо, що в умовах повної зайнятості величина ЧНП дорівнює 1150 грош. од., а обсяг державних

закупок складає при всіх рівнях реального ЧНП 200 грош. од. Заповніть таблицю, розрахувати величину дефіциту (профіциту) держбюджету при кожному рівні реального ЧНП (дефіцит записується зі знаком “мінус”).

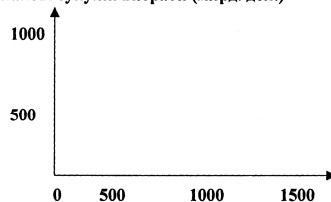
Таблиця

Реальний ЧНП	Чисті податкові надходження	Державні закупки	Бюджетний дефіцит (профіцит)
850	170	200	
900	180	200	
950	190	200	
1000	200	200	
1050	210	200	
1100	220	200	
1150	230	200	

3. Функція споживання в країнах “А” має такий вигляд: доход, що мають в розпорядженні (Д) млрд. грош. од.: 900, 1000, 1200, 1300, 1400. Споживацькі витрати (СВ) млрд. грош. од.: 750, 800, 850, 900, 1000. Припустимо, що планові інвестиції (І) складають 200 млрд. грош. од., а сума державних витрат та чистого експорту (ДВ + ЧЕ) дорівнює 100 млрд. грош. од. На малюнку збудуйте криву сукупних витрат (СВ + І + ДВ + ЧЕ) і проведіть від початку координат лінію під ку-

том 45%. Визначте рівноважний обсяг ВВП (рівень цін не змінюється).

Планові сукупні витрати (млрд. дол.)

Тема 9. Освіта в системі макроекономіки. Чи вигідно бути освіченим?

Освіта: економіка освіти й економічна освіта. Фонд освіти. Освітній потенціал. Духовне багатство. Інтелектуальна власність. Теорії “людського капіталу” і “нового індустріального суспільства” про роль освіти в сучасних соціальних системах. Техноструктура. Спіраль некомпетентності (функціональної неграмотності). Економічна та соціальна ефективність освіти. Програми освіти.

Основні категорії (словничок)

Освіта – процес та результат засвоєння

знань, умінь та навичок. Особлива сфера життєдіяльності людей.

Економіка освіти - напрям в економічній науці. Наука, що вивчає економічні інтереси, відносини в освіті.

Управління освітою – вплив на учасників освітнього процесу з метою впорядкування та розвитку освіти.

Фонд освіти - нагромадження витрат суспільства на навчання, підвищення кваліфі-

кації та перепідготовку робочої сили.
Освітній потенціал – показник людиноріків освіти, набуття усіма працівниками.

Духовне багатство – набуття працівниками майстерності та знання.

Економічна ефективність освіти:

а) внутрішня – економічність функціонування системи освіти;

б) зовнішня – вплив освіти на економічні показники виробництва (зростання продуктивності суспільної праці, зниження фондоемності та ін.).

Техноструктура — група осіб або організація спеціалістів, що беруть участь у прийнятті рішень.

Інтелектуальна власність – привласнення умов і результатів духовної діяльності.

Питання, що пропонуються для практичного заняття:

1. Людина – освічена людина – економіка. Ким бути?
2. Економічні причини кризи освіти. Чому неосвічених людей стає більше?
3. Економічна ефективність освіти. Як її розраховують?

Теми рефератів:

1. Менеджмент в освіті: від лінійної структури до “людських відносин”.

Література:

1. Абчук В. Директорский хлеб. Занимательно об управлении. – М., 1991. – Гл. II; IV; XI.
2. Кутепов М. Менеджмент в зарубежном спорте. – М., 1992.
3. Портнов М. Азбука школьного управления. – М., 1991.
4. Тейлор Ф. У. Принципы научного менеджмента. – М., 1991.
5. Экономика народного образования. – М., 1986.
6. Экономико-математический словарь. – М., 1990.
7. Костин Л. Совершенствование квалификации управленческих кадров // Экономические науки. – 1991. - №5.
8. Затурская В. Некоторые вопросы ре-

ализации экономической реформы в системе общего среднего образования // Экономика Украины – 1992. - №6.

9. Юрьева Т. Неприбыльный сектор в рыночном хозяйстве. – // Российский экономический журнал. – 1994. - №1.

Тести, задачі, що пропонуються для практичних занять та індивідуальної роботи.

Правильно/неправильно. Дайте відповідь.

1. Освіта – це частина невиробничої сфери.
2. Об’єктом педагогічної праці є дитина.
3. Витрати, пов’язані з освітою, необхідно розглядати як суспільно-корисні.
4. Фонд освіти – це нагромаджені витрати суспільства на навчання, підвищення кваліфікації та перепідготовку робочої сили.
5. Менеджер – спеціаліст-управлінець.
6. Техноструктура – група або організація осіб, які не беруть участі у прийнятті рішень.
7. Основним фінансовим джерелом розвитку освіти є прибуток.
8. Одним із авторів теорії людського капіталу є англійський економіст Дж.М. Кейнс.
9. Виявляється зворотна залежність між зростанням рівня освіти і збільшенням продуктивності суспільної праці.

10. Робота працівників освіти є продуктивною.

Виберіть правильну відповідь.

1. Як з твердженнь слід віднести до основного економічного інтересу працівників освіти:
 - а) примноження соціально-економічних, матеріальних умов освіти;
 - б) формування освіченої та організованої робочої сили, творчої особистості;
 - в) зміцнення, зростання успіху сфери освіти;
 - г) покращення умов праці зайнятих в освіті;
 - г) підвищення заробітної плати працівників освіти.
2. Виділіть показники вартісної оцінки освітнього потенціалу:

- В
И
В
Ч
А
Є
М
О
Е
К
О
Н
О
М
І
Н
І
Д
И
С
Ц
И
П
Л
І
Н

- а) середня тривалість навчання;
- б) процент грамотних;
- в) вартість навчання одного студента вузу;
- г) співвідношення початкової, середньої, середньої спеціальної та вищої освіти;
- д) чисельність тих, хто навчається;
- е) середньорічна вартість утримання одного учня.

Порівняйте.

1. Порівняйте визначення менеджера. Чи правильні вони?

- а) найманий професійний управляючий;
- б) спеціаліст з управління виробництвом;
- в) людина, яка має диплом про закінчення курсу менеджерів;
- г) підприємець у професійному спорті, який організовує тренування та виступи спортсменів;
- д) директор школи.

2. Прочитайте наведені висловлювання,

звернувши особливу увагу на їх зв'язок один з одним, виділивши основну ідею:

а) Замість ощадливості (бережливості) та доброчинності найважливішим завданням суспільства проголошується освіта (Дж. К. Гелбрейт).

б) "Наукове знання – про найновіші технології виробництва, про майбутній попит і про прийдешню ділову кон'юктуру – є визначальним для економічного зростання... освіта стає вирішальним фактором для економічного зростання" (К. Еклунд).

в) "Стан педагогів і вчених, подібно фінансовим колам у минулому, зобов'язаний своїм престижем тому фактору, який він готує" (Дж. К. Гелбрейт).

г) Із зростання впливу техноструктури (широке коло менеджерів і фахівців) переважна частина коштів для педагогів і вчених іде від держави (Дж. К. Гелбрейт).

д) "Наука і освіта не можуть залежати від політичних пристрастей, ринкових чи безринкових відносин" (В. Шукшунов).

д) "На діячах освіти лежить особливий обов'язок слідкувати, щоб освіта не стала соціально обумовленою" (Дж. К. Гелбрейт).

3. Який із методів визначення соціальної ефективності освіти, на ваш погляд, найбільш прийнятний?

а) економічна оцінка соціальних результатів і сумування цієї оцінки з економічним ефектом;

б) пріоритетність соціальних цілей: ранжування цілей, відбір (зіставлення з цілями вищого рангу) і процедура порівняння за критерієм економічності.

Закінчіть речення:

1. Інноваційна культура покликана підтримувати потік нових...

2. Особливо важливе значення в останні роки набуло вкладення капіталів.....

3. К. Маркс включив до складу національного багатства як матеріальні, так і ...

4. На думку ряду експертів, найбільший успіх в 90-х роках і пізніше буде супутником корпораціям, які можна назвати.....

5. Економічна ефективність – це такий вибір між потребами, коли ресурси використовуються найбільш повно. Так що зміна вибору призведе до..., або....

Дайте коментар проблеми.

1. Дайте коментар такому висловлюванню: "Економлячи на освіті, науці та культурі, ми прирікаємо себе на роль нерозвинутої країни, країни з низьким інтелектуальним потенціалом. Така економія гірше розеорєнення" (В. Шукшунов – Президент РАН ВШ).

2. Розкрийте залежність між кризою освіти та кризою влади. Чи може "кухарка" управляти державою? Ким був внесений у політичний лексикон термін "кухарка"?

3. Для сучасної економіки потрібна освічена і організована робоча сила. У зв'язку з цим необхідне значне державне фінансування освіти. Проте освіта не повинна бути соціально обумовленою. Систему освіти в на-

шому суспільстві необхідно перетворювати з чистого державної на державно-суспільну. Як можна інтерпретувати ці дві тенденції: одержавлення освіти та її роздержавлення? Побудуйте, виходячи з цих тенденцій, можливу модель управління освітою.

4. Криза освіти, що відтворює некомпетентність на всіх рівнях суспільства, є наслідком тривалої нерівноваги між потребами

суспільства в освіті і тими ресурсами, які освіта має в своєму розпорядженні. Освіта ж дає понад 30 відсотків зростання національного доходу. Хто ж кому повинен платити?

5. Як можна встановити, що економіка працює при повному завантаженні потужностей? Що відбудеться, якщо школа, де ви вчитесь, буде працювати зі 100-відсотковим навантаженням, а вся сфера освіти....?

Задачі:

1. Розрахуйте динаміку рівня освіти населення України.

Таблиця

Рівень освіти населення України на 1000 чоловік населення

	1979	1989	1993
Все населення у віці 15 років і старше (тис. чол.)	681	794	840
Населення, зайняте в народному господарстві (тис. чол.)	813	928	974

(Див.: Народне господарство України.1992. –К., 1993. – С. 165).

2. Визначте, використовуючи умовні дані таблиці, додаткову потребу у викладацьких кадрах у школі.

Таблиця

Групи класів	Число класів на п.року	Число навч. годин на тиждень	Тижневе навантаж. на вчителя	Потреба в учителях	Потреба на відрах. виб.з різн. причин	Додаткова потреба в учителях
	1	2	3	4	5	6
I-IV	24	22	20		5	
V-VIII	20	30	18		7	
IX-XI	9	31	18		5	

На початок року наявність учителів складала: в I-IV класах-22; в V-VIII класах – 30; в IX-XI класах – 20 учителів.

3. Визначте число класів-комплектів для школи, яка будується, якщо в I-IV класах будуть навчатись 1500 дітей, в V-VIII класах – 2000 дітей, в IX- XI класах – 900 школярів.

Наповненість класів складає 30 учнів.

4. Визначте, використовуючи нормативний метод, загальну потребу е фахівцях, якщо загальний обсяг Wmjuj виду робіт складає 5000 од. робочого часу, а норматив навантаження дорівнює 500 од.